

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu tunnustuskonkursi nominendid 2019

Aasta ettevõtlik õpetaja

Mart Kimmel, Pärnu Rääma Põhikool, haridustehnoloog.

Mart on väga võimekas ettevõtliku mõtteviisi propageerija Pärnumaal ja tema mõju ulatub ka kaugemale. Mardi organiseeritud tegevustest on saanud kasu tuhanded õpilased. Ta ise kirjeldab oma tegemisi aadressil nutiraama.weebly.com.

Lisaks koolis korraldatavatele arendavatele üritustele – häkatonid, inspiratsioonipäevad, pereõhtu „Ettevõtlikud Nutimunad“ – osales eelmisel aastal tema poolt läbi viidud üleriigilises nutiviktoriinis „Nutt tuleb peale“ ligi 5000 noort. Mart osaleb oma õpilastega ka aktiivselt üritustel ja tegevustes väljaspool kooli. Ta on loonud Facebooki õpetajate ettevõtlike praktikate jagamise grupi „Ettevõtlik tund igasse kooli“.

Pilvi Tauer, Tallinna Tehnikagümnaasium, ettevõtlus- ja majandusõpetaja.

Pilvi innustab ja inspireerib oma õpilasi ettevõtluses kanda kinnitama. Tunnid ei toimu ainult koolimajas ja klassiruumis, vaid ta võtab oma õpilastega aktiivselt osa ka erinevatest projektidest, näiteks LHV konkursist Börsihai ja võistlusest Creatlon. Aktiivselt osaletakse Euroopa Rahatarkuste viktoriinil, kus 2017/18. õppeaastal jäädi Eesti voorus teiseks, eelmisel õppeaastal jõudis kooli parim meeskond esimese kümne hulka.

Pilvi korraldab õppekäike erinevatesse ettevõtetesse, viib õpilasi töötubadesse/külalistundidesse ja kutsub oma tundidesse lugusid jagama külalislektoreid. Igal sügisel osalevad kaheteistkümnendikud töövarjupäeva tegevustes. 12. klassis ettevõtlustunni raames kirjutavad kõik õpilased oma väljamõeldud firmale äriplaani, saades nii ettekujutuse, mida tuleb alustaval ettevõtjal realselt teha. Kursus lõpeb oma äriplaani/ärimudeli kaitsmisega. Nii mõnigi õpilane on järgmisel aastal oma äriplaani ellu viinud. 2019/2020. õppeaastal on tööd alustamas kolm õpilasfirmat.

2017/18. õppeaastal osalesid Pilvi õpilased majandusõppe tundide raames projektis Euroscola, kus tegelesid projektikirjutamise bürokraatiaga, et rahastada õppereise nii Strasbourgi kui ka aasta hiljem Brüsselisse. Giiditööd õpiti kaasõpilastele linnaekskursioone läbi viies.

Pilvi lõimib ettevõtlusalast õpet nii geograafia, majandus- kui globaalse maailma kursuse tundides. Tema õppemeetodid on praktilised, mis innustab noori edaspidigi ettevõtluses püsima. Õpe sisaldab põnevaid tegevusi, olgu selleks kaupluses tehtav analüüs või ühine kinokülastus ainega seonduva dokumentaalfilmi vaatamiseks.

Anu Ruul, TalTech, EBS, lektor.

Anu on silmapaistev noor ettevõtluse õppejõud, kes on välja töötanud ainekava ja annab start-up ettevõtluse ainet nii TalTech'is kui ka EBS'is ning külalislektorina USAs Ivy League ülikoolis Brown University.

Loetelu Anu tegemistest praktilise ettevõtlushariduse arendamisel ja eestvedamisel on pikk. Ta on olnud MTÜ Õpilasest Ettevõtjaks meeskonna ja juhatuse liige; populaarse kõrgharidusprojekti BeWise asutaja ja esimene projektijuht, mille praktilistes ettevõtlusloengutes on praeguseks osalenud juba üle 5000 tudengi; Ettevõtlike Noortekojade suurima akadeemia direktor ja koolitaja, Euroopa Innovatsiooni Akadeemia Playbook'i kaasautor. Lisaks on Anu olnud aastaid vabatahtlik külalislektor erinevates Eesti ülikoolides ning koolitaja paljudes noorteprogrammides. See ei ole veel kõik – Anu jõuab jagada oma teadmisi sageli ka mentorina. 2018. aastal tunnustati Anu tiitliga Edu ja Tegu silmapaistev nominent kategoorias Aasta Ettevõtlusõppe Mentor.

Krista Savitsch, Tabasalu Ühisgümnaasiumi ja EBS Gümnaasiumi ettevõtlusõpetaja.

Krista on Tabasalu Ühisgümnaasiumi ettevõtlusõppe aktiivne ja tegus hing, kes juhendab noori minifirmadest õpilasfirmadeni ja korraldab ettevõtlusõppe üritusi mitte ainult oma koolis, vaid kogu Harjumaal ja Eestis.

Krista alustas Tabasalus minifirmade juhendamist rohkem kui viis aastat tagasi, 2015. aastal võitis tema minifirma esimese Eesti parima minifirma tiitli. Hiljem on tema eestvedamisel ettevõtlus- ja majandusõpe jõudnud Tabasalu Ühisgümnaasiumis igasse kooliastmesse. Põhikooli tasemel juhendab Krista igal aastal mitut Tabasalu Gümnaasiumi Creatloni meeskonda. Krista tugevuseks on ärimaailma kaasamine õppesse. Ta külastab oma õpilastega ettevõtteid, kutsub äriinimesi külalistunde andma ning kaasab õpilasfirmade juhendamisse ärimentorid. Krista leiab oma õpilaste jaoks alati aega. Kui enda teadmistest või oskustest jääb vajaka, ei karda ta nõu küsida teistelt. Krista elab aktiivselt kaasa oma õpilaste tegemistele, tema eelmiste aastate õpilased aitavad sageli nooremmentoritena järgmisi õpilasi. Krista on avatud ja aktiivne ning teeb koostööd teiste õpetajatega ja koolidega, samuti Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskusega. Tabasalus ja ka EBS Gümnaasiumis korraldab ta õpilasfirmade laatu, 2019. kevadel korraldas esimese üle-eestilise mini-minifirmade laada. Sel õppeaastal on registreerimiseni jõudnud juba kümme Krista juhendatavat õpilasfirmat ja neid lisandub veel. Krista innustab ja ergutab oma õpilasi pingutama ja võistlema ning tema õpilased saavutavad võistlustel kõrgeid kohti.

Jane Tamm, Tabasalu Ühisgümnaasium, majandusõpetaja, arendusjuht, kommunikatsioonijuht, 6. klassi klassijuhataja.

Jane ameteid vaadates on selge, et kes palju teeb, see palju jõuab. Tema majandusõpetajana tegutsemise ajal on koolis käinud palju ettevõtjaid oma edulugusid (ja ka ebaõnnestumisi) rääkimas ning noorte silmaringi avardamas, mis on erinev ja hea vaheldus tavatundidele. Oluliseks saavutuseks oli ettevõtluspäeva organiseerimine koos päevajuhtide ja külalistega. Jane aitab alati kaasa kooli ettevõtlusüritustele TYG48 ja Ajujaht koos oma meeskonnaga - Krista Savitsch, Kersti Vana, Kairi Kalm.

Raili Kuusik, Tallinna Tehnikaülikooli Virumaa kolledž, ettevõtlusjuht.

Raili eestvedamisel on Virumaa kolledži üliõpilased ja töötajad muutunud ettevõtlikumaks ja innovaatilisemaks. Ta on innustanud kõiki olema avatud uutele, põnevatele ideedele, neid ise välja pakkuma ning realiseerima. Ta on toetanud ideede disainimist, tootearendust, osalenud ja koordineerinud turundusüritusi ja kolledži vilistlastega suhtlemist. Tudengid ja kooliõpilased saavad tänu kolledži tegevusele ja Raili juhtimisele osaleda juba kolmandat aastat ettevõtlusprogrammis Starter@Virumaa, varasemalt ka Bright Minds programmis, saavutades auhinnalisi kohti. Üliõpilastele pakutakse lisaks ettevõtluskursustele ka loenguid, kaasates rahvusvaheliste ülikoolide õppejõude. Ettevõtlustegevustesse kaasatakse aktiivselt piirkonna ettevõtteid ja asutusi, nt Eesti Energia AS, Viru Keemia Grupp AS, Eesti Töötukassa. Sel õppeaastal koordineerib Raili ettevõtetesse toimuvaid õppekäike-ekskursioone ning korraldab ettevõtete poolt loetavaid loenguid tudengitele. See kõik annab tudengile praktilise ettekujutuse ettevõtlusest ja insenerivaldkonna teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtuste laiusest ja sügavusest. Lisaks on ettevõtlusjuht kutsunud ellu Virumaa kolledži üliõpilasnõukogu, mille juhtkonnas ise osaleb. Üliõpilaselu on nüüd aktiivsem kui kunagi varem. Viimased kolm aastat on Virumaa kolledž koos oma struktuuriüksuse Põlevkivi Kompetentsikeskusega osalenud Euroopa Regionaalarengu Fondist projektis „Ida-Viru maakonna piirkondlike algatuste tugiprogramm“, viies läbi nõustamist alustavatele ettevõtetele, aidates vormistada kasulikke mudeleid ning prototüüpimis- ja tehnikavaldkonna õppeprogramme. Noorematel lastel oli kevadel võimalus osaleda Leiutajate klubis, kus arendati julgust ideid välja pakkuda ning võimalust neid realiseerida.

Krista Leppik, Vasta Kool õpetaja/huvijuht.

Krista on õpilastele ja kolleegidele eeskujuks ja sütitajaks erinevates ettevõtmistes. Ta tegeleb aktiivselt karjääriõppega, tema eestvedamisel osalesid õpilased KredExi Karjääriretkel, külastasid

Ettevõtliku kooli tegemiste raames Ettevõtlikuküla. Krista eestvedamisel toimuvad koolis erinevad õpilasüritused (laadad, töötoad, matkad, osalemised IT projektides), ta koordineerib koostööd kohalike ettevõtetega, leiab külalisesinejaid. Ta põimib oma tundidesse ettevõtlusõppe elemente ning on eestvedajaks ka Tehnoloogiakooli ettevõtmistes, kuhu kool valiti välja just tänu tema initsiatiivile. Krista on Vasta Kooli esindajana Ettevõtliku kooli kontaktisik. Tänu Krista initsiatiivile pälvis kool eelmisel aastal parima mõisakooli võistlusel tiitli „Parim mõis koolis“.

Kristi Luik, Rapla Täiskasvanute Gümnaasium, õpetaja ja huvijuht.

Kristi on üle 20-aastase staažiga õpetaja, kes peab tähtsaks loovust, ettevõtlikkust ja ka ettevõtlust. Ta õpetab karjääri- ja ettevõtlusõpet, muusikat, tervise- ja liikumisõpet ning inglise keelt. Kristi ainetunnid on alati huvitavad ja praktilised, näiteks tuleb ise teha lauamäng, e-raamat või muud põnevat. Juba mitu aastat teevad õpilased tavalise CV kõrvale ka video CV ja seda nii inglise kui ka eesti keeles. Palju on mängu, rühmatööd ja alati lõpevad need esitluste või ettekannetega. Ainetundides on palju katsetamist erinevate keskkondadega, tundides käivad külalised, võetakse osa „Tagasi kooli“ külalistundidest, koolis käivad erinevad töötoad (Psüh hobuss jne). Huvijuhi ametis viib Kristi kogu koolipere erinevatele väljasõitudele, mis rikastavad koolitööd ja loovad seoseid erinevate ettevõtlusvormide ning valdkondadega. Tema õpilased osalevad projektides ning ta on juhendajaks õpilaste praktilistele töödele, millest paljud on toredad üritused. Kevadel korraldati heategevuslik õhtu Eesti Vähiliidu toetuseks, millest kasvas välja Raplamaal igal kuul koos käiv eneseabigrupp, mis toetab nii vähihaigeid kui ka nende lähedasi. Kristi õpilased osalevad ja esinevad omanäoliste projektidega igal aastal Pärnus toimival täiskasvanute gümnaasiumite õppurite praktiliste tööde seminaril. Moto on, et kõike saab ja tuleb proovida, ebaõnnestumistest tuleb õppida ja uuesti proovida. Ta on lisaks ettevõtja ja koolitaja, pälvides eelmisel aastal tiitli Raplamaa Aasta täiskasvanute koolitaja. Juba aastaid on ta Raplas toimival õpilasfirmade laadal hindaja. Positiivsus, rõõmsameelsus, teotahe ja kiitus ka pisiasjade eest on olnud need, mis tema õpilasi edasi viivad.

Imbi Raudkivi, Läänemaa Ühisgümnaasium, geograafia, majanduse ja ettevõtluse õpetaja ning majandussuuna juht.

Tänu Imbile toimib koolis struktureeritud majandusõpe ja tegutsevad õpilasfirmad. Lisaks on Imbi edendanud majandusõpet maakonnas ja ühisõppimist teiste gümnaasistidega. Kõik õpilased läbivad kooli poolt kohustuslikuks määratud kursuse „majanduse alused“ ning majandussuuna õpilased lisaks kaheksa majandusega seotud kursust, millest enamikku veab just Imbi. Viimastel aastatel on tänu Imbi suunamisele ja toetusele hoogustunud koolis õpilasfirmade tegevus. Koostöös innovatsioonikeskusega Innokas tegutses möödunud aastal koolis neli õpilasfirmat, millest üks jõudis ka Eesti parima õpilasfirma finaalvõistlusele. Igal uuel õpilasfirmal on tema soovitusel oma mentor mõnest endisest õpilasfirmast. Imbi püüab leida täiendavaid võimalusi majandusõppe mitmekesistamiseks. Igal aastal on ettevõtlusnädala raames koolis külalised ning majanduse ja ettevõtluse tunnid ei toimu mitte ainult klassiruumis. Kohalikes ettevõtetes on kooli õpilased mitmeid kordi külas käinud. Ettevõtlusega tutvumine ning ettevõtlusõppe arendamine ei ole piirdunud vaid Läänemaa ja oma kooliga. 2018. aastal viis Imbi projekt õpilased ja Läänemaal ettevõtlusõppega tegelevad õpetajad tutvuma mõne sihtmaakonna majandus- ja ettevõtluskeskkonnaga. 2019. aastal toimus Imbi eestvedamisel praktilise turunduse kursus koos Põlva Gümnaasiumi ning Haapsalu ja Põlva Tarbijate Ühistuga (COOP). Projekti eesmärgiks oli õppetöö ja praktilise tegevuse ühendamine ning tulemina COOP-le tagasiside andmine. Projekt pälvis „Ettevõtliku kooli“ edulugude konkursil kategoorias „põnevaim koolitund“ kolmanda koha.

Ülle Soeson, Tartu Kutsehariduskeskus, pagar-kondiitri kutseõpetaja.

Ülle on parim kolleegide ja õpilaste kaasaja, ettevõtluse arendaja ja müügitöö korraldaja koolis. Ülle kandidatuuri teeb eriliseks see, et tema põhitöö ei ole ettevõtluse õpetaja, vaid ta on pagar-kondiitri

kutseõpetaja, kes edendab ettevõtlust tegudega. Näiteks Oskuste Ööl paistis Ülle silma suurepärase meeskonnatöö eestvedajana, kes tõmbas endaga kaasa kõik pagar-kondiitri ja lihatehnoloogia kutseõpetajad, kes oma tundidesse toodete valmistamist planeerisid. Koos oma kursuse õpilastega suudeti nelja tunniga müüa tooteid kaks korda rohkem kui eelmisel aastal. Leivanädalal korraldas ta õpilastega degusteerimise, mida koolipere taas pikisilmi ootab. Iga-aastased suuremahulised jõululaadad on Ülle säramise koht.

Igal aastal viib Ülle läbi töötubasid Noore Meistri üritusel Tallinnas ja Teeviida messil Tartus, propageerides oma eriala. Oma kooli avatud uste päeval oli Ülle šokolaadist rooside valmistamise töötuba üks populaarsemaid.

Helen Kiis, Tallinna Tehnikakõrgkool, turunduse ja ettevõtluse õppejõud, majandusõppe valdkonna juht.

Heleni mitmekülgsus nii õppejõutöös kui ka pühendumus valdkonna arendamisel ja juhtimisel on pälvinud nii üliõpilaste kui kolleegide tunnustuse. Ta on osalenud oma kooli õppekavastatuudi väljatöötamises, eesmärgiga viia majandusainete kontseptsioon inseneria õppekavadesse, mis arvestaks õppekava spetsiifikat ning töömaailma ootuseid. Kool on liitunud ka Edu Tegu programmi ettevõtlusõppe baasmooduli e-kursuse pilootprojektiga, et loodud õppematerjali inseneriõppesse integreerida.

Arendamiseks õpilastes kaugtöö tegemiseks vajaminevaid oskusi ja pädevusi, on Helen olnud aktiivne rahvusvahelise koostöövõrgustiku loomisel valdkonna õppejõududega Soomest, Rootsist, Saksamaalt, Hollandist, Islandilt. Võrgustiku loomise fookuses on probleemipõhise õppe jaoks sobivate tingimuste ning vastava ettevõtlusõppematerjali loomine oma kooli üliõpilastele, et praktiseerida töötamist multikultuurses keskkonnas. Heleni eestvedamisel on õppuritel olnud võimalus osaleda rahvusvahelistes projektides ning saada praktilisi ettevõtlusmaailma kogemusi. Õppetöö rikastamiseks on Heleni töös olulisel kohal nii ettevõtluspraktikute kaasamine kui ka õppekäigud. Traditsiooniks on saanud Tallinna Ettevõtluspäev, Tallinna Loomeinkubaatori külastamine, samuti erinevad seminarid ja avalikud loengud.

Aastal 2019 tunnustas HITSA e-õppe kvaliteediga Heleni ettevõtluse kursust, mille sisu toetab ettevõtlusoskuste, -teadmiste ja -hoiakute kujundamist. Õppejõu poolne toetus ning läbiv tagasiside võimaluste pakkumine koostatava äriplaani erinevatele etappidele lisavad õppijatele vajalikku enesekindlust.

Aasta ettevõtlik õppija

Marcus Põlluvee, Tallinna Teeninduskool.

Marcus on õpingute jooksul näinud ja arendanud seost õpitava eriala ehk kokanduse ja oma tulevikutöö vahel. Tema jaoks on olnud alati esikohal puhta toidutooraine tootmine ja selle säästlik kasutamine. Õpingute ajal osales HEAKi töörühmas, arendas Teko Roadshow kontseptsiooni ja juhtis õpilasesinduse asepresidendina selle väljasõite üldhariduskoolidesse. Marcuse eestvedamisel osaleti teise kursuse õpilastena 2018. aasta Õpifestil, kus lõimiti praktilised toiduvalmistamise oskused, spetsiifilised atraktiivsed nipid ning teoreetilised ained ajaloo, füüsika ja keemina ühtseks pannkookide töötoaks. Õpifesti mõjul ja Marcuse juhtimisel on loodud Tallina Teeninduskooli tutvustavate töötubade kontseptsioon ning selles rakendatavate toitade retseptuur. Paralleelselt on ta oma kodutalus tegelenud toiduaine tooraine tootmise arendamise ja tooraine väärindamise ning müügi. Lisaks on Marcus alustanud juustuvalmistamise tehnoloogia õpinguid Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis toiduainete töötlemise valdkonnas ning valminud on esimesed partiid laagerdunud juustu. Ta võitis Tallinna Teeninduskooli noorte peakokkade võistluse Kuldne Kulp 2019 ja Õpifest 2018. Oskuste festivali Noor Meister koka kutsemeisterlikkuse võistlusel 2019. aastal saavutas Marcus Põlluvee 3. koha.

Õpilasfirma Carry-On: Kristiin Kirspuu, Carolyn Soosaar, Adriana Talving, Christin Sandra Topkin, EBS Gümnaasium.

Õpilasfirma missiooniks on pakkuda minimalistliku disainiga ökoloogilisest puuvillast kandekotte, teadvustada inimesi rohelisest mõtteviisist ja annetada 10% kasumist heategevusse. Muljetavaldav on neidude ettekujutus oma tegevusest õpilasfirma alustamisest kuni lõpetamiseni välja. Sellist sihikindlust asjaajamises, finantsasjades, tooteprotsessis, turundustegevuses näeb harva.

Õpilasfirma Carry-On on osalenud paljudel õpilasfirmade laatadel ja koolitusüritustel, kus pakkus ka tuge teistele EBS õpilasfirmadele. Carry-On jõudis konkursil Eesti Parim õpilasfirma 2019 finaali 21 parema hulka.

Õpilasfirma otsustas annetada iga kandekoti pealt 10% Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefondile, et aidata neid, kes ennast ise aidata ei saa. Firma nimega sooviti väljendada nii toote funktsiooni kui ka mõtet, et inimesed teeksid keskkonnasõbralikumaid valikuid.

Dmitri Smagljuk, Tallinna Majanduskool.

Dmitri nägi koolis vajadust kohviku järele ning pani ise ettevõtlusele aluse. Nüüd on ta juba kaks aastat vedanud majanduskoolis imelist kohvi pakkuvat kohvinurka. Teised kooli õpilased on tunnustanud kohvinurga tekkimist ning tänu sellele on rahulolu kogu kooliga kõvasti tõusnud. Dmitri on koostöine ning toetab oma kooli ka turundustegevustes.

Ivan Antonov, Ehte Humanitaargümnaasium.

Ivan on aktiivne õppenõukogu esimees, kes korraldab palju üritusi kooli heaks ja tegutseb kui tööline liider. Silmapaistvad saavutused on kooli eelarve arvutamine, õppenõukogu eestvedamine, kooli laatade korraldamine.

Kristiina Põhjakas ja Tuuliki Lemsalu, Rapla Täiskasvanute Gümnaasium.

Kristiina ja Tuuliki korraldasid tänavu kevadel Raplas Eesti Vähiliidu abistamiseks heategevusliku kevadõhtu, mille tulu annetati vähiliidule. Tegemist oli maakondliku üritusega, osalejaid oli ka kaugemalt. Kogu õhtu – sponsorid, esinejad, saali kujundus, kutsed, plakatid jne – oli õpilaste enda korraldatud. Üritusest sai alguse maakonnas tegutsev vähihaigete toetusgrupp, kes käib nüüd koos iga kuu. Projektiga ühendati ka kooli lõpetamiseks kehtiv praktilise töö nõue. Septembris toimus Eesti Vähiliidu pidulik vastuvõtt Estonia teatris, kuhu ka tüdrukud olid kevadõhtu korraldajatena kutsutud. Tänu esimesele suurepäraselt õnnestunud ürituse korraldamise kogemusele innustasid nad ka teisi koolikaaslasi ja juba soovivad uued tegijad analoogset üritust korraldada. Tüdrukutele on tuule tiibadesse andnud erinevate õppeainete lõiming, koostöö, praktilised ülesanded, loomingulisus ja karjääri-ning ettevõtlusõpe ja kahe aasta jooksul erinevate kooliürituste korraldustiimis osalemine.

Tatjana Smirnova, TalTech Virumaa kolledž.

Alates sellest, kui Tatjana Smirnova asus juhtima kolledži üliõpilasnõukogu, on kolledži tudengielu muutunud aktiivseks, värviliseks ja rõõmsaks. Tatjana on aktiveerinud Virumaa kolledži tudengid ja muutnud nad ettevõtlikuks. Tatjana on suurepärase liider ja meeskonna juht, andes teistele head eeskujude, suunates ja motiveerides neid. Tema kogemused on kasuks esmakursuslastele ja kõikidele teistele õppijatele. Tänu Tatjana eestvedamisele on tudengiürituste plaanid aegsasti kooskõlastatud, lahti räägitud, eelarve koostatud ja sellest kinni peetud. Head näited on vilistlaste kokkutuleku korraldamine, õpetajate päeva pidamine kolledžis, motivatsioonipäeval mängude läbiviimine, üliõpilaskonverents „Haridus, mis töötab!“, kolledži 19. sünnipäev ja TalTech Linnakupidu, Teadlaste Öö 2019, õpetajate päev, filmiõhtud kolledžis, emakeelepäev, informaatikapäev, EV 101. aastapäeva tähistamine, inseneride päev..

Karl Jürgen Lööper, Võru Gümnaasium.

Karl Jörgen on ettevõtlik, hooliv, õppimist ja aktiivset eluviisi väärtustav noormees. Ta paistab silma sellega, et lisaks suurepärasele tulemustele õppetöös ja ettevõtlusõppes ning panusele koolielu edendamises jõuab ta professionaalsel tasemel mängida jalgpalli, treenida kohalikul tasemel tulevasi sporditähti, osaleda muusikalistes tegevustes, aidata kohalikku ettevõtet turundustegevustes jpm. Karl Jörgen on hea juhtimisoskustega, suure südamega ja teisi inspireeriv, mistõttu valiti ta kevadel kooli õpilasesinduse Mõisa (Mõistlike Õpilaste Iseisev Seltsi) juhiks ehk Mõisnikuks. Koos Mõisaga on Karl Jörgen algatanud ja läbi viinud mitmeid üritusi ning muutnud nii mõnegi traditsiooniks. Uue algatusena toimus koolis tervisekuu, näiteks kõnniti ühe kuu jooksul kokku ligi 1600 km ja joosti ligi 3000 km. Lisaks viis ta läbi kosmonautika päeva, kus võistlustulle astusid kõikide klasside noormehed ja õpetajad. Sellel sügisel on tema eestvedamisel ja koostöös Mõisaga osaletud Maailmakoristuspäeval ja koos kogukonnaga pajude istutamistalgutel Võru linnas. Karl Jörgen korraldas kaasõpilastele väga populaarseks osutunud kinoõhtu. Tema eestvedamisel toimus üle-eestilisel muusikanädalal koolis muusikaviktoriin. Viimasena tähistati ülemaailmset toidupäeva, mille raames kogus ta koos teistega Toidupangale ligi 75 kg toiduaineid. Karl Jörgen on teistele eeskujuks oma ettevõtlikkusega ning ajaplaneerimise ja kaasamise oskustega. Koolielu parandamiseks korraldas ta hiljuti ülekoollise tagasisideküsitluse, millega soovis kaardistada, mida saaks koolis veel paremini teha. Ta on osalenud õpilasfirmas Vemps, mis jõudis Eesti parima õpilasfirma finaalvõistlusele ja pälvis parima firma tiitli.

Mihkel Mariusz Jezierski, Sander Aukust, Tartu Hugo Treffneri Gümnaasium.

Mihkel Mariusz ja Sander on hakkama saanud silmapaistva tegevusega õpilasfirmas ning panustavad ka ettevõtlusõppe propageerimisse – nad esinevad üritustel ja nõustavad noori. Vaatamata ülisuurele konkurentsile saavutas nende õpilasfirma Brand Euroopa õpilasfirmade võistlusel teise koha. Kuna õpilasfirma toode ei olnud kõrginnovaatiline ega sotsiaalselt kõige suuremat probleemi lahendav, oli selge, et Euroopa žürii hindas eelkõige noorte tegevust probleemide lahendamisel ning endale kõrgete standardite seadmist. Noormehed ei rahuldunud õpilasfirma tavapärase piiridega, vaid võtsid ette valdkonna - meeste ökoloogilised kosmeetikatooted, mis on keeruline isegi professionaalidele rangete euronõuete tõttu. Poisse innustas soov anda noortele võimalus osta mõistliku hinnaga sama kvaliteetset toodet, mida tuntud firmad noorte jaoks väga kallilt müüvad. Aastaga töötati välja kolm kõrge kvaliteediga toodet, millele saadi Euroopa kvaliteeditunnistused ja mida hakkas kasutama 15 juuksurisalongi. Kohe alguses võeti sihiks jõuda parimate tasemele. Selle kõige saavutamiseks kulus noortel koolitöö kõrvalt üle tuhande tunni. Tegevus õpilasfirmas andis poistele soovi jäädagi oma toodetega turule ning alustada päris ettevõttega kohe kooli lõppedes. Eestis toimuvatel laatadel ja võistlustel anti endast alati parim, kokku saadi 10 auhinda. Suurimad on Eesti parima õpilasfirma tiitel ja Euroopa õpilasfirmade võistluse teine koht. Noormehed käivad JA Eesti vabatahtlikena tutvustamas õpilasfirma programmi ja innustamas noori ettevõtlusõppes osalema, samuti aitavad nooremmentoritena alustavaid õpilasfirmasid.

Maria Palk, Läänemaa Ühisgümnaasium.

Maria lükkas gümnaasiumit alustades lahti ka oma ettevõtlusteekonna, alguses õpilasfirma näol, nüüd juba tagasiandajana. Värskest oma õpilasfirma kingadest väljaastujana hakkas ta jagama oma kogemuslugu järgmistele noortele ja toetama noorte ettevõtlusega alustamist järjest enam. Täna on ta mentor, alustav ettevõtja, ettevõtluskoolitaja ja õpilasfirma vilistlasorganisatsiooni JA Alumni Estonia juhatuse liige. Maria lugu sai alguse Hakkatonilt, kus ta 2017. aasta septembris osales, 2018. aasta septembris juba vabatahtlikuna ning 2019. aasta juunis oli ta Hakkatoni üks peakorraldajatest.

Pärli Laurelle Oras, Vasta Kool.

Pärli Laurelle on oma kevadise loovtööga „25 aastat Viru-Nigula ja Karvia sõprust“ jäädvustanud olulise teema mõlema valla ajalukku. Loovtöö käigus valmis videoklipp Viru-Nigula valla ja sõprusvalla Karvia sõprussuhetest. Tegemist on tähelepanuväärse valmistööga, sest kunagi varem pole keegi sõprussuhteid sellisel kujul jäädvustanud. Video on üleval ka [YouTube keskkonnas](#).

Pärli Laurelle on väga ettevõtlik noor, kes pakub alati klassiürituste korraldamisel põnevaid ideid välja. 2018. aasta jõuluetendusele tegi Pärli muusikalise kujunduse ning ema kaasabil valmisid kogu klassile esinemiskostüümid. 2019. aasta kevadel saavutas ta maakondliku inimeseõpetuse olümpiaadi võidu, millega kindlustas osalemise ka vabariiklikul olümpiaadil.

Aasta ettevõtlusõppe mentor

Vaido Mikheim, Tartu Teaduspark.

Ärimentorina ja äriideede arendamise programmi STARTER töötubade läbiviijana on Vaido panustanud ja innustanud noori juba üle viie aasta. Tartu Ülikooli STARTERTartu programmis pole olnud ühtegi mentortagasiside töötuba ilma Vaidota. Lisaks on ta panustanud ka Tallinna ülikoolide STARTERTallinna programmi nii ärimudeli töötoa läbiviija kui mentorina. Ta on sageli võtnud vastu kutse olla žürii liige äriideede võistlustel Kaleidoskoop ja löönud kaasa erinevates sTARTUp Labi projektides, mille eesmärgiks on ettevõtluslaste oskuste ja teadmiste edendamine. Võib julgelt öelda, et Vaido on juhendanud sadu meeskondi ja kogemus, selged tegutsemisjuhised ning kontaktide võrgustik on need, mida ta tiimidele jagab.

Vaido on enda kohta öelnud, et ta on otsese ütlemisega mees, kes annab ausat tagasisidet. Näib, et STARTER programmis osalejaid väärtustavad Vaido selget väljenduslaadi, sest tiimide tagasiside on läbi aegade olnud positiivne. Tunnustust on väärt Vaido oskused, soov, aeg ja head koostöötähe startup mõtteviisi levitamisel ja noorte juhendamisel.

Aasta ettevõtlusõppe edendaja

TalTech Virumaa kolledž.

Kolledž on nakanud ettevõtlikkusharidusega maakonna elanikke lastaiastest kuni väärikateni, pakkudes põnevaid prototüüpimise jm ettevõtlikkust arendavaid töötubasid, tegevuslaagreid, sh inkubatsioonivõimalust alustavatele keemiahuvilistele. Virumaa kolledž panustab ettevõtlikkuse kasvu erinevatele vanuserühmadele suunatud põnevate haridustegevustega. Kolledži eesmärk on arendada õppurites ettevõtlikkust ja ettevõtlusvalmidust. Tudengid ja kooliõpilased saavad tänu kolledži tegevusele osaleda juba kolmandat aastat ettevõtlusprogrammis Starter@Virumaa, varasemalt ka Bright Minds programmis, saavutades auhinnalisi kohti. Üliõpilastele pakutakse lisaks ettevõtluskursustele loenguid, kaasates Aalto ülikooli õppejõude.

Tegevustesse kaasatakse aktiivselt piirkonna ettevõtteid ja asutusi. Kolledžis on muutunud traditsioonilisteks üritusteks inseneri- ja informaatikapäev, üliõpilaskonverentsid jms.

Viimased kolm aastat on Virumaa kolledž koos oma struktuuriüksuse Põlevkivi

Kompetentsikeskusega osalenud Euroopa Regionaalarengu Fondi projektis, viies läbi nõustamist alustavatele ettevõtetele, aidates vormistada kasulikke mudeleid ning prototüüpimis- ja tehnikavaldkonna õppeprogramme. Noorematel lastel oli kevadel võimalus osaleda Leiutajate klubis, kus arendati julgust ideid välja pakkuda ja võimalust neid realiseerida, kaasates ka lapsevanemaid. Samuti panustati Kohtla-Järve Järve Kooli õpilasesinduse korraldatud moeetendusse, kus kolledži töötajate abil ühendati loomingulisus, tehnoloogiateadmised ja õpiti koostööoskusi. Sellega võideti tänava ka tiitel Ida-Viru Aasta Noorte Ettevõtlik tegu. Tudengid on oma tegevuste ja ideedega pälvinud veel mitmeid finaalkohti.

Tabasalu Ühisgümnaasium.

Koolis on ettevõtlusõppe väga kõrgel tasemel, mida tunnistab 2019. aastal võidetud rahvusvahelise ettevõtliku kooli auhind (TES Awards 2019). Ettevõtlust ja majandusõpet õpetatakse 1.-12.klassini, luuakse õpilasfirmasid, mini- ja mini-minifirmasid, korraldatakse õppekäike ettevõtetesse, et tutvuda ametite ja tootmisprotsessidega ning väärtustatakse ettevõtlikku hoiakut üldiselt. Koolis korraldatakse Ajujaht õpilastele, ettevõtlusteemalist üritust TYG48 Harjumaa ettevõtlikele õpilastele, erinevaid laatasid, ettevõtluspäeva ja kaasatakse ettevõtjaid, ministreid ja ametnikke

esinema tundidesse. Tänavu kevadel korraldas kool esmakordselt Eestis mini-minifirmade võistluse ja laada Tabamini, millest võttis osa kümme kooli. Koolid üle Eesti pöörduvad Tabasalu Ühisgümnaasiumi poole, et tulla tutvuma ja saada nõu enda koolis ettevõtlusõppe korraldamiseks. Kooli paljud mini- ja õpilasfirmad on kuulunud Eesti paremikku. Eesti esimene parim minifirma J.B.A.A sai tuule tiibadesse just Tabasalu koolist. Entusiastlikud ja edukad on olnud Tabasalu noored veel ettevõtlus- ja majandusvõistlusel Creatlon ning osalenud vabariiklikul ettevõtlusmuinasjuttude võistlusel.

Õpetajad on kaasanud kooli ettevõtmistesse nii lapsevanemaid, vilistlasi, kohalikke ettevõtjaid kui ka kohaliku omavalitsuse esindajaid. Plaanis on luua mentorklubi, et toetada nii oma kooli õpilasi, teiste koolide õpetajaid ja õpilasi kui ka kokku viia ettevõtjaid ja noori.

Changemakers.

Changemakers arendab korraga nii noorte ettevõtlikkust ja ettevõtlust kui ka kogukondlikku aktiivsust, vene emakeelega noorte osalusvõimalusi ja sotsiaalset ettevõtlust. Tegemiste keskmes on usk, et iga noor peaks täitma oma unistusi, muutes seejuures maailma.

Changemakers Academy on konkurss, mille raames noortetiimid võistlevad mentorite abiga parima turunduslahenduse loomise ja teostamise nimel sotsiaalsetele ettevõtetele. Konkurss on arengukeskkonnaks 8.-12. klasside eesti ja vene keelt kõnelevatele noortele üle Eesti. 2019. aastal olid 30,4% osalejatest vene emakeelega noored. Noored töötavad tiimides, abistades sotsiaalseid ettevõtteid kommunikatsiooni, turunduse- ja/või müügi-alase probleemi lahendamisel. Programmis kaasa löömine arendab ka tiimide mentoreid ja noortega koos töötavaid sotsiaalseid ettevõtjaid. 2019. aastal oli 47% mentoritest vene emakeelega.

Changemakers Academy jaoks oli 2019. aasta läbimurdeline. Kahe aasta kogemuse põhjal laiendati nii põhiprogrammi kui suveprogramme ning jõuti enamate noorteni. Programm laienes Ida-Virumaale, Pärnumaale ja Läänemaale.

Kristi Suppi, Pärnu Tammsaare Kool.

Kristi on aktiivne õpetaja, kes teeb oma tööd südamega. Ta arendab oma tundides õpilaste ettevõtlikkust ja on koolis esimene õpetaja, kelle juhendamisel on loodud kaks edukat mini-minifirmat. Eelmisel õppeaastal tegutsenud mini-minifirmad on osalenud linna ja riigi tasemel erinevatel üritustel: Pärnumaa õpilasfirmade konkursil, Tabaminil, laatadel jm ning saavutanud silmapaistvaid tulemusi. Pärnumaa õpilasfirmade konkursil oli Pehme lõngakera parim miniminifirma ja publiku lemmik. Minimifirmade laadal Tabamini Tabasalus saavutas Pehme lõngakera 1. koha, Vahva toit stiilipreemia. Mini-minifirma Pehme lõngakera tooted on võetud müüki kahte Pärnu suveniirikauplusesse.

Viivika Vilja, SA Pärnumaa Arenduskeskus, noorte ettevõtlikkuse ja tööhõive projektijuht.

Viivika on mootor, kes on pannud liikuma ettevõtlike Pärnu noorte massid, kaasates noori erinevatele konkurssidele, koolitustele ning teabepäevadele ja korraldanud hulgaliselt üritusi. Pärnu linna tehnoloogiapäevad tänavu jaanuaris andsid põhikooli- ja gümnaasiumiõpilastele võimaluse osaleda praktilistes töötubades ning külastada ettevõtteid. Pärnumaa miniettevõtjate festivali eesmärk oli anda noortele inspiratsiooni ja motivatsiooni ettevõtlusega tegelemiseks ning tunnustada nende ettevõtlikkust. Pärnumaa ettevõtlike koolide õppereis Järvamaa haridusasutustesse andis Pärnumaa õpilastele ja õpetajatele kogemusi ettevõtlike tegevuste korraldamise osas, näiteks olid külas Järvamaa haridusasutused (Väätsa Põhikool, Peetri Kool, Järva-Jaani Gümnaasium). Järvamaa haridusasutuste ja kohalike omavalitsuste ning Raplamaa haridusasutuste esindajate õppereiside ajal Pärnumaale külastati erinevaid asutusi ning loodi koostöösidemeid Pärnumaa ja Järvamaa ning Raplamaa vahel. „Võta ise ette“ piirkondlikul üritusel said III kooliastme noored teha ettevalmistusi selleks, et luua minifirma. Ettevõtlusnädalal Pärnumaal korraldas Viivika erinevaid üritusi nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiõpilastele, näiteks töötoad

koolides COOP Panga poolt ja ülemaakondlik Pärnumaa noorte inspiratsioonipäev, kus osales üle 500 noore ja juhendaja.

Tallinna 21.Kool.

Kool on oma õppekava ja õppesuundade disainimise käigus loonud unikaalse ettevõtlus-robotika õppesuuna, mis on ainulaadne Eestis ning eeskujuks teistele koolidele. Eesmärk on kasvatada ettevõtlikke kodanikke, arendades nende matemaatika-loodusteaduste ning digi- ja tehnoloogiaalaseid pädevusi. Õppesuuna rakendamiseks loodi koolis kaasaegne ja funktsionaalne sisustusega Lego Innovatsioonistuudio. Õppesuund ja stuudio köidavad õpilasi ning pakuvad väga suurt huvi nii Eesti kui välisdelegatsioonidele.

Kool on ettevõtlusõpet süstemaatiliselt arendanud ning õppe läbiviimisele on kaasatud arvukalt ettevõtjaid, mentoreid ja lapsevanemaid. Unikaalne ja ainulaadne õppesuund on loodud lähtuvalt kooli põhiväärtustest ja juhindub kooli motost „XXI koolist XXI sajandi haridus“. Õppesuunas on lõimitud erinevad õppeained ja programmid: ettevõtlusõpe alates 2. klassist, programm „7 sammu“ ja robotika; robotika ja mini-mini-õpilasfirmade programm; huvitav nutimatemaatika ja robotika: lõimitud õpe – loodusõpetus, matemaatika, füüsika, robotika ja mini-õpilasfirmade programm; õpilasfirmade programm ja arvutiõpetus. Lisaks edendatakse innovatsioonistuudios ka huviharidust – koolis töötab viis robotika huviringi.

Lisaks valdkondlikele teadmiste-oskustele pööratakse suurt tähelepanu ka õpioskuste ja üldpädevuste kujundamisele. Õpilased rakendavad elulisi teadmisi ja oskusi praktilistes tegevustes, õpilasfirmade laatadel, robotikavõistlustel ning üleriigilistes ja rahvusvahelistes projektides, pälvides kõrgeid kohti. Rakendunud on teadusprojekt Rakett 21, noorteprojekt Teadus on Cool! ning Nutika Inseneri Päev, lisaks toimuvad kooli õppesuunda populariseerivad õpilasüritused.

Tallinna 21. Kool on endale võtnud juhtrolli, et välja töötada valdkonna terviklik õpisisu, selleks on koostatud ja kohandatud erinevaid õppematerjale. 2017. aastal valis JA Europe Eesti ettevõtlikumaks kooliks Tallinna 21. Kooli, kes pälvis aasta Euroopa ettevõtliku kooli tiitli. Tallinna 21. Kooli tunnustati rahvusvahelisel konkursil „Quality Innovation Award“ hariduse valdkonna innovatsiooniahinnaga ettevõtlus-robotika integreeritud ja unikaalse õppesuuna rakendamise eest. Võit on suureks auks ja tunnustuseks nii koolile kui ka Eesti hariduse uuendusmeelsusele.

SA Lääne-Viru Arenduskeskus, Anu Oja.

Anu on noorte ettevõtluse edendaja Virumaal. Õpilasfirmade arvu suurendamine ja seeläbi suuremale hulgale õpilastele esimese iseseisva ettevõtluskogemuse pakkumine on maakonnas olulise tähtsusega ja otseses seoses noorte ettevõtlusaktiivsuse tõstmisega. Alates 2017. aastast on maakonnas noorte ettevõtlikkuse programmi toel ellu kutsutud koolitusprogramm, et tõhustada õpilasfirmade tööd ja hõlbustada juhendajate tööd. Tänapäevaks on märgata, et teadlikkus õpilasfirmadest ja huvi nende vastu on hakanud kasvama ning see jõuab vähehaaval üha uutesse koolidesse. Muutused annavad märku, et toetav koolitusprogramm on tulemuslik. See annab põhjust programmiga jätkata, et saavutada maakonnas järjepidev traditsiooniline ja jätkusuutlik õpilasfirmade tugisüsteem. Toetavat süsteemi vajavad ka õpilasfirmade juhendajad, kellele kohtumised ja õppevisiidid annavad võimaluse omavahel kogemusi jagada. Värsketel juhendajatel on võimalik saada kogenumatelt kolleegidelt julgust ja teadmisi edasi tegutsemiseks.

Tartu Kunstikool, Juta Vallikivi.

Tartu Kunstikool on toonud Eestisse TOY meetodika Soomest. TOY on tiimiõppe meetodika, mis õpetab ettevõtlust päris klientide ja tiimitöö abil. Viimase kuue aasta jooksul on kool tegelenud aktiivselt õppijate iseseisvuse, ettevõtlikkuse ja vastutustunde arendamisega, kasutades tiimicoachimist. Oma kogemusi on jagatud ka teiste koolidega Eestis ja Euroopas.

Kooli ettevõtlusõppe arendamise teekond algas 2014. aastal ja kujunes värvikamaks, viljakamaks ja mitmekesisemaks, kui keegi oskas aimata. Koolis mõisteti kiiresti, et asi ei ole niivõrd ettevõtluses, vaid uuenenud õpikäsitluses, milles ettevõtlikkuse arendamine on loomulik ja hädavajalik

komponent. Metoodikat on integreeritud erinevatesse valdkondadesse ja selle märksõnad on tiimiope, õpikogukond ja tiimicoachimine; õppija personaalse õpitee disain, eesmärgistamine ja toetamine; päris elu projektid; probleemide lahendamine disainmõtlemise abil; vabadus ja vastutus. TOY metoodika on toonud kooli tiimitöö ja koos õppimise kõigile tasanditele. Rahvusvahelised projektid on toetanud TOY metoodika edasi arendamist ja levitamist nii Euroopas kui ka Eestis. Projekt "Koos ettevõtlikuks!" aitas kooli kogemust viia veel seitsme Eesti koolini ja nelja organisatsioonini Euroopas.

Juta Vallikivi algatas TOY meetodi õppimise ja toomise Tartu Kunstikooli ja Eestisse, olles ise hinnatud koolitaja. Juta on juhtinud kolme ettevõtlikkusega seotud projekti. Lisaks Eestis alternatiivsele ettevõtlusõppe metoodikale on Juta eestvedamisel tõlgitud ja eestindatud ettevõtliku kooli enesehindamisküsimustik ja disainmõtlemise materjalid, mis on kättesaadavad kõigile kasutamiseks: <http://inku.ee/materjalid>. Juta ja Tartu Kunstikooli ettevõtlusõppe arendamise tulemusena on mitmed kooli vilistlased astunud julgeid samme loomeettevõtjatena.

Noorte Ettevõtlikkuse Arengukava Töögrupp (NEAK).

Grupp väärib esiletõstmist oma järjepideva tööga seitsme aasta jooksul Rae valla noorte ettevõtlikkuse arengukava elluviimisel ning noorte ettevõtlikkust arendavate tegevuste lõimimisel koolide, lasteaedade, noortekeskuste ja kultuurikeskuse tegevustesse, kaasates vallas tegutsevaid ettevõtteid.

Töögrupi on arendanud valla noorte ettevõtlikkust mitmel rindel. Esimestel aastatel pöörati enim rõhku haridustöötajate ettevõtlikkuse arendamisele ning ettevõtlikkuse vajalikkuse selgitamisele. Korraldati Rae valla noorte ettevõtlikkuse arengukava avalik tutvustus, koondati ettevõtlikud õpetajad ning pakuti neile konverentse ja laagreid. Viimastel aastatel on töögrupp keskendunud noorte omaalgatuste toetamisele – tegutseb noorte ettevõtlikkuslaager, toetatakse õpilasfirmasid, toimub projektikonkurss ning toimib mentorlus.

Ettevõtlikkuslaager on suunatud Rae valla noortele, mille eesmärgiks on ühe nädalavahetusega panna osalejad mõtlema ettevõtlikult ning leidma idee, mida nad sooviksid oma meeskonnaga ellu viia. Sel aastal olid laagrisse kaasatud erinevate noorteprogrammide rahastajad, kes suunasid noori, kust nad võiksid oma projektidele rahastust saada. Õpilasfirmade toetamiseks suunatakse õpetajaid ja noorsootöötajaid koolitustele. Selleks et noored saaksid oma esmase projektikirjutamise oskuse, on käivitatud projektikonkurss ja loodud projektifond. Töögrupp on pööranud rõhku ka lasteaedade kaasamisele. Tänu töögrupi tegevustele on suurenenud valla asutuste omavaheline koostöö, millesse kaasatakse järjepidevalt ka Rae vallas tegutsevaid ettevõtteid.

Realister OÜ.

Realister OÜ puhul väärib tunnustust pikaajaline panus noorte ettevõtlikkusse, millest silmapaistvam on majandus- ja ettevõtlusvihiku väljaandmine ning tasuta jagamine põhikooli- ja gümnaasiuminoortele üle Eesti.

Realister on õpilasfirmast 4Poega välja kasvanud ettevõte, mis tegutseb Eesti turul juba enam kui 15 aastat ning annab välja valemivihikuid. Aastast 2013 antakse koostöös JA Eestiga välja majandus- ja ettevõtlusvihikut, mis on mõeldud kõigile Eestis majandust ja ettevõtlust õppivatele noortele 7.-12. klassini. OÜ Realister on mõtte algataja, projektijuht ja elluviija. Sisu kokkupanemisse on Realister kaasanud JA Eesti, Investeerimisklubi ja Rahandusministeeriumi, kõige muu eest on hoolitsenud Realister ise – nad räägivad läbi toetajatega, müüvad reklaami, kujundavad ja trükkivad vihikud ning toimetavad need koostööpartneri DPD abiga ka koolidesse õpilastele ja õpetajatele kätte. Mastaapsust näitavad numbrid: sel aastal loodi ja jagati kaustikuid seitsmendat korda, kokku 9000 tükki ning enam kui 140 adressaadile üle Eesti.

Realister on märkimisväärselt suutnud kasvatada noorte ettevõtlus- ja majandusteadmisesse panustavate ettevõtete ja organisatsioonide hulka. Mitmed neist on jõudnud selle valdkonna juurde just Realisteri kaudu. Vajadusel on Realister ka ise kulusid kandnud, et vihik saaks välja antud ning jõuaks õpilasteni.

Majandus- ja ettevõtlusvihik on heaks täienduseks olemasolevatele õppematerjalidele – siit saab näpunäiteid, kuidas alustada investeerimist, korratakse üle majanduse põhimõisted, siit saab ka inspiratsiooni oma õpilasfirma loomiseks. Selle nimel, et vihik oleks noortele huvipakkuv, tegutseb Realister pidevalt: viiakse läbi tagasisideküsitlusi, korraldatakse õpilaste fookusgrupe, et paremini aru saada, mida noored soovivad teada, mis neid huvitab ning mida peavad enda jaoks kasulikuks infoks. Vastavalt nendele teadmistele uuendatakse igal aastal vihiku sisu. Tänavu on vihik teinud suure sammu edasi. Vihikule lisatud kaaskirjas õpetajatele tutvustatakse, kuidas vihikust rohkem kasu saada, kuidas seda siduda olemasolevate materjalidega - majandusõpikuga, õpilasfirma programmiga, rahatarkuse materjalidega, kust lugeda juurde ning mida teha rohkem, et majandus- ja ettevõtlusõpe oleks praktiline.

Krista Savitsch, Tabasalu Ühisgümnaasium.

Harju maakonnas ja tihti ka Eestis ei toimu mitte ühtegi ettevõtlusega seotud üritust ilma Kristata ning tavaliselt on just tema kogu ürituse hing. Harku valla ettevõtlusõpe on sündinud ja kasvanud Krista toe ja suunamise all.

Ettevõtlusküla MTÜ.

Ettevõtlusküla annab võimaluse kogeda ettevõtjaks olemist läbi mängu. Selle jooksul saavad noored olla ise oma ettevõtete omanikud ja neid edendada. 2019. aastal jaanuarist oktoobrini käis Ettevõtluskülas mängimas üle 3000 noore ja täiskasvanu. Rahatarkust ja ettevõtlikkust jagati erinevatele vanuseklassidele. 5-9-aastased said teada, kust raha tuleb ja mis erinevus on soovil ja vajadusel. 7-12-aastased juhtisid pereettevõtteid ja tegeleti säästmisega, et täita pere unistus. 12-16-aastased said olla ettevõtjad, kes tõstsid oma ettevõtte väärtust. 16+ said olla samuti ettevõtjad nagu vanuserühmas 12-16, aga ka alustavad ettevõtjad. Lisaks käsitleti ettevõtlusalaseid teemasid nagu näiteks ettevõtja mõttemaailm, efektiivne aja juhtimine, oma aja väärtustamine, toote-teenuse hinnastamine jpm.

[Ettevõtlusõppe programmi aasta tegija](#)

Urve Venesaar, TalTechi professor ja lektor.

Urve on panustanud Edu ja Tegu programmi töösse erinevates töörühmades projekti algusest peale. Ta juhib uuringute töörühma ning innustab kõiki enda eeskujuga maksimaalselt panustama. Edu ja Tegu programmi raames on tema kaastöös valminud metodoloogiliselt kaasaegne Eesti haridussüsteemile sobiv ettevõtluspädevuse mudel, mis toetub ettevõtlusvaldkonna teooriale ning võtab arvesse kõikide haridustasemetel õpiväljundeid. Uuringute töörühmas on tema eestvedamisel ja õhutusel valminud ja valmimas mitmeid teadusartikleid. Ta on programmi raames ning ka sellest sõltumata uurinud ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppega seonduvaid erinevaid valdkondi, näiteks ettevõtluspädevuse arendamine, õppejõudude ja üliõpilaste enesehindamise uuringud, ettevõtlusõppe mõju uuringud erinevate õppeprogrammide näitel jpm.

Väljatöötamisel on autonoomne enesehindamise süsteem, mis hõlbustab edaspidi nii õpetajate/õppejõudude tööd kui ka annab üliõpilastele võimaluse ennast erinevatest ettevõtlikkuse aspektidest analüüsida.

TalTechis on Urve Edu ja Tegu projekti hing. Tema teadmised, töövõime ja pühendumine on imetlusväärsed ning innustavad kõiki töörühmade liikmeid panustama maksimaalselt.

Maret Ahonen, Tartu Ülikooli sTARTUp Labi juht.

Maret on ettevõtlusõppe programmi oluline alustala, kes on panustanud äriideede arendamise programmi STARTER arendusse ja edukasse rakendusse juba viis aastat. Maret julgustab ja inspireerib oma kolleege ja partnereid, jagab heameelega oma teadmisi ja kogemusi ettevõtlusõppe programmi tegevuste kvaliteedi ja mõjususe suurendamiseks. Maret on alati valmis otsima uusi võimalusi ja tegevusi, kuidas muuta ettevõtlusõpe veelgi ägedamaks ja huvitavamaks. Ta on loonud

Tartus suurepärasest ekspertidest koosneva mentorvõrgustiku, kes heameelega on valmis panustama noortesse.

Maret on sündinud õpetajaks selle kõige paremas tähenduses - energia ja osavõtlikkus, mis temast noorte ees esinedes ja nende seas olles õhkub, on tunda ja näha tudengite säravatest silmadest ja entusiastlikust tegutsemisest. Tema kui suurepärase meeskonnaliikme peale võib alati loota, ta on alati valmis uutest ideedest kinni haarama.

Maret tegutseb ettevõtlusõppe vallas suure südame ja entusiasmiga, vedades eest sTARTUp Lab'i Tartu Ülikoolis, STARTER programmi Tartus, inspireerides noori üle Eesti erinevates töötubades (ideede genereerimine, inspireerimine, esitlusoskuste treenimine jpm). Tema entusiasmi ja kogemustepagasi toel on STARTERi eelinkubatsiooniprogramm laienenud oluliselt Tartu Ülikooli erinevatesse valdkondadesse, Tartu ja üle-eestilise startup kogukonda.

Maret on iga ettevõtliku tudengi unistuste mentor ja coach - tal on alati inimeste jaoks aega, ta on hea kuulaja ja julgustaja, aitab leida lahendusi, toetab ja inspireerib. Maret on suurepärase ürituste moderaator ja eestvedaja - ta on võrdselt hea nii gümnaasistide, doktorantide, teadlaste kui õpetajatest koosneva auditooriumi ees. Tema esitlused ja esinemised on alati nauditavad ja õpetlikud, ta suhtleb julgelt ja avatult kõigiga, märkab ja toetab, kus võimalik. TÜ majandusteaduskonnas on Maret ettevõtlusõppe valdkonnas tunnustatud innovaator, kellelt küsitakse nõu ja kelle sõna loeb. Maret otsib alati uusi võimalusi, kuidas noori ettevõtlikkus- ja ettevõtluse pisikuga nakatada - korraldades erinevaid üritusi, esinedes üle Eesti erinevates koolides, kaasates mentoreid ja eksperte ning piloteerides erinevaid aktiivõppe meetodeid.

Liina Pissarev, Edu ja Tegu teavituse ja tunnustuse tegevussuuna juht, Tartu Ülikool.

Edu ja Tegu programmi eesmärk on jõuda võimalikult paljude koolide, õpetajate, õpilasteni heade tööriistade, ideede, koolituste, töötubade ja palju muuga. Selle eesmärgi täitmisel on suur panus Liinal, kes korraldab osavalt programmi teavitustööd – koostab uudiskirja, korraldab üritusi, jagab infot, koostab suurepäraseid artikleid ise ja hoiab sellega kogu programmi koos ühtse tervikuna. Liina teab, et „hullud“ ideed on kõige paremad ja kui ise uskuda, küll need siis ka ellu viia õnnestub. Ta ütleb ausalt, mida mõtleb ning oskab teha seda tasakaalukalt ja rahulikult, ilma teistele haiget tegemata ja kartmata ise haiget saada. Liina tasakaalustab osavalt kogu meeskonna pingeid, kui vaja ja jääb endale kindlaks. Ta tunneb ja tunnetab hästi programmi temaatikat ja tasakaalu teemade vahel ning juhib osavalt tähelepanu just nendele teemadele ja mõtetele, mis sihtrühmadele korda lähevad.

Liina on oma töös väga põhjalik – ta planeerib tegevusi pikalt ette ja mõtleb asjad hoolega läbi. Temaga on lihtne koostööd teha, sest ta on alati valmis arutama ja selgitama ega ei lase end väikestest tagasilöökidest häirida, vaid keskendub lahenduste leidmisele.